

Konference

ČETRAS SARUNAS
PAR LATVIJAS
FINANŠU SISTĒMAS
“KAPITĀLO REMONTU”

ČETRAS SARUNAS PAR LATVIJAS FINANŠU SISTĒMAS "KAPITĀLO REMONTU"

Konferenci rīko žurnāls "Jurista Vārds"

Atbalsta: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte un Finanšu nozares asociācija

13.00-13.30 IEVADDAĻA

Konferences atklāšana

Dr. iur. **Inese Lībiņa-Egnere**,
Latvijas Republikas tieslietu ministre

Oficiālā izdevēja loma nozaru
problēmu skaidrošanā
sabiedrībai

Ieva Viļuma,
VSIA "Latvijas Vēstnesis" valdes locekle

Juristu domas par finanšu
sistēmas "kapitālo remontu":
socioloģiskās aptaujas rezultāti

Dina Gailīte,
žurnāla "Jurista Vārds" galvenā redaktore

NOZARES PROFESIONĀĻU DISKUSIJAS

13.30-14.00

Pirmā saruna:
Latvijas finanšu sistēmas
"kapitālā remonta"
panākumi un kļūdas

- Jautājumus uzdod **Edgars Pastars**,
zvērināts advokāts, ZAB "Cobalt"
- Atbild **Toms Platācis**,
Finanšu izlūkošanas dienesta direktors

14.00-14.35

Otrā saruna:
Latvijas investīciju vide
netīrās naudas ēnā

- Jautājumus uzdod **Rūdolfs Engēlis**,
zvērināts advokāts, ZAB "Sorainen"
- Atbild **Evita Goša**,
"Schwenk Latvija" valdes locekle,
Ārvalstu investoru padomes
Ēnu ekonomikas apkaršanas darba
grupas vadītāja
- Atbild **Karina Lindava**,
"Swedbank Latvija" valdes locekle,
Finanšu noziegumu novēršanas
pārvaldes vadītāja

14.35-15.00

KAFIJAS PAUZE

15.00-15.35	Trešā saruna: Valsts iestāžu instrumenti pret nelegālo līdzekļu apriti	<ul style="list-style-type: none"> • Jautājumus uzdod Zane Veidemane-Bērziņa, zvērināta advokāte, ZAB "Ellex Kļaviņš" • Atbild Agnese Rudzīte, Valsts ieņēmumu dienesta Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvaldes direktore • Atbild Laima Letiņa, Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāre
15.35-16.10	Ceturtnā saruna: Krimināltiesiskie pasākumi finanšu sistēmas attīrīšanā	<ul style="list-style-type: none"> • Jautājumus uzdod Lauma Paegļkalna, Tieslietu ministrijas parlamentārā sekretāre • Atbild Dr. iur. Jānis Rozenbergs, zvērināts advokāts, ZAB "Rozenbergs", Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents • Atbild Dr. iur. Juris Juriss, virsprokurors, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents
16.10-16.20	KOPSAVILKUMS	<ul style="list-style-type: none"> • Dr. iur. Anda Smiltēna, Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece • Dina Gailīte, žurnāla "Jurista Vārds" galvenā redaktore
16.20-17.00	NOSLĒGUMA KAFIJA	

Foto no personīgā arhīva

Egons Rusanovs

Zvērināts advokāts
ZAB "Rusanovs & Partneri"

Foto no personīgā arhīva

Santa Oborenko

Zvērināta advokāte
ZAB "Rusanovs & Partneri"

Lielbriede: Alina Klavina

Linda Lielbriede

Zvērināta advokāta palīdzē
ZAB "Rusanovs & Partneri", CAMS

Eiropas Savienības Tiesas vērtējums par sevišķā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu tiesiskā ietvara robežām

Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk – Tiesa) 2024. gada 4. oktobrī pasludināja spriedumu apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, atbildot uz Satversmes tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Eiropas Savienības tiesību interpretāciju saistībā ar Latvijā īstenotajā mantas konfiskācijas procesā piemēroto tiesību normu iztulkošanas niansēm. Šis publikācijas mērķis ir ielūkoties spriedumā paustajās atziņās un ieskicēt aspektus, kas pēc Tiesas konstatējuma par 2005. gada 24. februāra Padomes Pamatlēmuma Nr. 2005/212/TI un 2014. gada 3. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un

konfiskāciju Eiropas Savienībā attiecināšanas neiespējamību uz Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas kārtībā risinājamiem jautājumiem varētu kļūt aktuāli Latvijas kriminālprocesuālo tiesību turpmākajā izpratnē.

Satversmes tiesas uzdoto prejudiciālo jautājumu būtība

Jautājumu loks, kas saistīts ar Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas "Process par noziedzīgi iegūtu mantu" tiesiskā regulējuma konstitucionalitātes defektiem, Satversmes tiesas dienaskārtībā nonāca jau 2022. gada sākumā, un turpmāko mēnešu laikā ierosināto lietu skaits arvien pieaug. Tomēr kritika par diskutablu personas pamattiesību – tiesību uz īpašumu un tiesību uz taisnīgu tiesu – ierobežošanas praksi, kas tika leģitimēta ar Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas tiesiskā ietvara piemērošanu, vēl krietni pirms tam tika atspoguļota gan vairākās

zinātniskās konferencēs un publikācijās, gan juridiskajā periodikā.¹

Ielāgojot ievērojamo lietu skaitu, Satversmes tiesas izskatīšanā esošo konstitucionālo sūdzību par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālā noregulējuma problemātiku loks principiāli kategorizējams šādi:

1) par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam jeb par tiesas nolēmuma pārsūdzības kārtības konstitucionalitātes trūkumiem;

2) par Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtais un piektais daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam jeb par tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošajiem materiāliem; un

3) par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un

1 Skat.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā turpinās – 2017. gada grozījumi (II). Jurista Vārds, 17.10.2017., Nr. 43 (997), 28.–36. lpp.; Strada-Rozenberga K. Kriminālprocesa regulējuma pietiekamība un skaidrība attiecībā uz pierādīšanas standartu un pierādījumu pietiekamību. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti, 2015–2020. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021, 589. lpp.; Strada-Rozenberga K. Vispārīgs ieskaits jautājumos, ko rada 21.11.2019. grozījumi Kriminālprocesa likumā. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 196. lpp.; Strada-Rozenberga K. Mantisko jautājumu pierādīšana un tās aktualitātes kriminālprocesā. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti, 2015–2020. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021, 289. lpp.; Kūtris G. Noziedzīgi iegūtā konfiskācijas iespējas un pamats. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās. Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 205. lpp.; Kūtris G. Speciālās konfiskācijas aktualitātes kriminālprocesā. Grām.: Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2016, 352. lpp.; Kūtris G. Mantas konfiskācija un nevainīguma prezumpcija. Grām.: Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starptautiskā zinātniskā konference 2019. gada 16.–18. oktobrī Rīgā. Konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 358. lpp.; Smans A. Procesuālās līdztiesības principa izpratne kriminālprocesā. Grām.: Centrālās un Austrumeiropas juridiskās tradīcijas un juridiskās identitātes jautājumi. Latvijas Universitātes 76. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 291. lpp., u.c. publikācijas.

126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam jeb par pierādīšanas aspektiem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Pirmo divu kategoriju lietās Satversmes tiesa vispirms apvienoja visas iesniegtās konstitucionālās sūdzības vienā lietā, pēc kā apturēja tiesvedību, pieņemot lēmumu par vēršanos Tiesā ar lūgumu pieņemt prejudiciālo nolēmumu. Arī trešajā lietu kategorijā 2023. gada pavasarī tika pieņemts analogisks lēmums, apvienojot ierosinātās lietas vienā tiesvedībā un vēršoties Tiesā ar lūgumu taisīt prejudiciālo nolēmumu saistībā ar tiem tiesību jautājumiem, kas reglamentē noziedzīgi iegūtas mantas pierādīšanas kārtību.

Pamatjautājums, kuru Satversmes tiesa uzdeva Tiesai, bija saistīts ar lūgumu sniegt atbildi, vai Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā regulētais sevišķais process par noziedzīgi iegūtu mantu ietilpst 2005. gada 24. februāra Padomes Pamatlēmuma Nr. 2005/212/TI (turpmāk – Pamatlēmums Nr. 2005/212/TI) un 2014. gada 3. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā (turpmāk – Direktīva Nr. 2014/42/ES) piemērošanas jomā.

Tāpat Tiesai tika lūgts sniegt atbildi, vai sevišķajā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu noteiktie ierobežojumi iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem (ievērojot Kriminālprocesa likuma 627. panta regulējumu līdz 2022. gada 6. oktobra grozījumiem) un pārsūdzēt tiesas lēmumu par mantas konfiskāciju, ja personai nelabvēlīgs nolēmums pieņemts augstākas instances tiesā, ir saderīgi ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas regulējumu tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanas dimensijā. Līdztekus tam Satversmes tiesa lūdza sniegt vērtējumu, vai nacionālais regulējums attiecībā uz mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir atbilstošs tiesībām uz taisnīgu tiesu un nevainīguma prezumpcijas būtībai.

Atsevišķs jautājums, kuru visās apvienotajās lietās Satversmes tiesa arī tika lūgusi Tiesu vērtēt, bija saistīts ar Eiropas Savienības tiesību pārākuma principa interpretāciju, proti: vai apstākļos, ja ar konstitucionālās tiesas nolēmu apstrīdētās normas tiktu atzītas par neatbilstošām Eiropas Savienības tiesību normām, piemērotā kriminālprocesuālā regulējuma tiesiskās sekas būtu atstājamas spēkā?

Tiesas secinājumi

Apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23 2024. gada 15. aprīļa tiesas sēdē Tiesa uzklaušīja procesa dalībnieku un viņu pārstāvju viedokļus, kas bija saistīti ar Tiesai uzdotajiem jautājumiem, kā arī Eiropas Komisijas un Latvijas valdības pārstāvju pozīcijas. Savukārt 2024. gada 11. jūlijā šajā lietā savus secinājumus sniedza Tiesas ģenerālvokāts Prīts Pikamē (*Priit Pikamäe*).²

Izvērtējusi uzdotos jautājumus un izskatnējušos apsvērumus, Tiesa 2024. gada 4. oktobra spriedumā atzina, ka Pamatlēmums Nr. 2005/212/TI un Direktīva Nr. 2014/42/ES ir jāinterpretē tādējādi, ka šo tiesību aktu piemērošanas jomā neietilpst Kriminālprocesa likuma normas, kas uzsākta kriminālprocesa laikā ļauj izdalīt materiālus sevišķā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanai, ja “konfiskācijas process neattiecas uz šāda noziedzīga nodarījuma konstatāciju un ja pat nav neviena ar šīs personas slimību vai bēguļošanu saistīta iemesla, kas rada šķērslī tai ierasties tiesā”.³ Citiem vārdiem sakot, Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas “Process par noziedzīgi iegūtu mantu” regulējums nav saistīts ar Pamatlēmumu

Nr. 2005/212/TI un Direktīvu Nr. 2014/42/ES.

Pamatojot šādu secinājumu, Tiesa norādīja, ka Latvijas kriminālprocesā paredzētā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu mērķis nav konstatēt noziedzīga nodarījuma faktu, par kuru uzsākts kriminālprocess, no kura savukārt izdalīti materiāli procesam par noziedzīgi iegūtu mantu.⁴ Spriedumā uzsvērts, ka Pamatlēmuma Nr. 2005/212/TI un Direktīvas Nr. 2014/42/ES piemērošanai ir nepieciešama saistība starp konfiskāciju un noziedzīgu nodarījumu.⁵ Tādējādi minētie Eiropas Savienības tiesību akti neattiecas uz tādu mantas konfiskācijas procedūru, “ko kāda dalībvalsts tiesa uzdevusi veikt tādā procedūrā, kura neattiecas uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatēšanu, vai pēc tās”.⁶

Saskaņā ar Tiesas sniegto interpretāciju Pamatlēmums Nr. 2005/212/TI un Direktīva Nr. 2014/42/ES neregulē mantas konfiskācijas procedūru, ja tiesai šāda procesa ietvaros nav piešķirtas procesuālās pilnvaras konstatēt noziedzīga nodarījuma izdarīšanas faktu.⁷ Pamatojot šo konstatējumu, Tiesa jo īpaši pievērsās Direktīvas Nr. 2014/42/ES 4. panta 1. un 2. punkta izvērtējumam. Šajā ziņā aktuāls ir Tiesas norādījums, ka Direktīvas Nr. 2014/42/ES 4. panta 2. punkts ir tulkojams kā pretstats šīs normas 1. punktā definētajai konfiskācijas kārtībai.

Saskaņā ar Direktīvas Nr. 2014/42/ES 4. panta 1. punktu tiek regulēta aizdomās turētā vai apsūdzētā mantas (tas ir, nozieguma rīku, noziedzīgi iegūtu līdzekļu un īpašuma) konfiskācija, ja šī manta izmantota noziedzīga nodarījuma izdarīšanai vai “izriet no noziedzīga nodarījuma, par kuru aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir pasludināts galīgs notiesājošs spriedums”.⁸ Savukārt minētās tiesību nor-

2 Ģenerālvokāta Prīta Pikamē 2024. gada 11. jūlija secinājumi apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, ECLI:EU:C:2024:608. Pieejami: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=288160&pageIndex=0&doclang=LV&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4730815> [aplūkoti 06.10.2024.].

3 Tiesas pirmās palātas 2024. gada 4. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, ECLI:EU:C:2024:823, rezolutīvā daļa.

4 Turpat, para. 70.

5 Turpat, para. 75.

6 Turpat, para. 78.

7 Turpat, para. 80.

8 Turpat, para. 85.

mas 2. punkts regulē tādu mantas konfiskācijas īstenošanu, kas saistīta ar apstākļiem, kad no tiesājošu spriedumu nav iespējams taisīt aizdomās turētā vai apsūdzētā neierašanās tiesā dēļ, tostarp slimības vai bēgulošanas gadījumā. Kā uzsvēra Tiesa, arī šīs normas piemērošanas gadījumā neatkarīgi no tā, vai pret noziedzīgā nodarījuma izdarītāju taisīts notiesājošs spriedums, ir nepieciešams, lai tiesa, iekams lemj par mantas konfiskāciju, izvērtē pašu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas faktu.

Sprieduma motīvu daļas izklāstā būtiska ir Tiesas norāde, ka, lai gan uz mantas konfiskācijas procedūru, kas tiek īstenota Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas kārtībā, nav attiecināms Pamatlēmums Nr. 2005/212/TI un Direktīva Nr. 2014/42/ES, tas nebūt nenozīmē, ka uz šo procesu nav attiecināmas tā dēvētās procesuālās direktīvas. Tiesa atzīmēja, ka spriedumā paustie apsvērumi nav attiecināmi uz Satversmes tiesas vērtējumu par 2012. gada 22. maija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā un 2016. gada 9. marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, iespējamu piemērojamību un attiecināmību uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.⁹ Tādējādi Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējuma konstitucionalitātes izvērtējuma procesā būtu sagaidāms, ka Satversmes tiesa pievērsīsies arī šī tiesību jautājuma attīstīšanai.

Ar skatu nākotnē

Šobrīd, kad Tiesa nu teikusi savu vārdu saistībā ar Satversmes tiesas formulētajiem jautājumiem par tās lietvedībā esošajās lietās fiksētajiem iespējamiem Eiropas Savienības tiesību interpretācijas aspektiem, gan skaidrāka, gan vienlaikus pārsteidzošā kārtā arī komplikētāka kļūst šī

sprieduma tiesisko seku ietekme uz Satversmes tiesā esošo lietu juridisko novērtējumu.

“Sausajā atlikumā” visnotaļ nepārprotami gan likumdevēja, gan tiesību normu piemērotāju uzmanība vērsta uz to, ka nedz Pamatlēmuma Nr. 2005/212/TI, nedz Direktīvas Nr. 2014/42/ES piemērošanas jomā neietilpst Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas kārtībā risināmie sevišķā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu jautājumi. Savukārt tas liek uzdot pamatotus jautājumus par Direktīvas Nr. 2014/42/ES atbilstīgu transponēšanu nacionālajās tiesībās un tiesu nolēmumos paustajiem motīviem, pamatojot mantas konfiskācijas tiesiskumu ar minēto Eiropas Savienības tiesību aktu.

Saskaņā ar Direktīvas Nr. 2014/42/ES 12. pantu tās transponēšana nacionālajās tiesībās bija veicama līdz 2016. gada 4. oktobrim. Likumprojekta “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā), ar kuru direktīva tika ieviesta Kriminālprocesa likumā, norādīts, ka Direktīvas Nr. 2014/42/ES 4. panta 1. punkts pārņemts Kriminālprocesa likuma 240., 356., 357., 358., 358.¹, 465., 514., 528., 529., 790., 791., 793., 794., 795., 796., 797., 798., 832., 834., 835., 836., 837., 838., 839. pantā. Savukārt Direktīvas Nr. 2014/42/ES 4. panta 2. punkts pārņemts šādās tiesību normās: Kriminālprocesa likuma “240., 356. pants, 392.¹ panta ceturrtā daļa; [...] 605. panta sestā daļa, **K[riminālprocesa likuma] 59. nodaļa (autoru izcēlums)**”, kā arī 357., 358., 358.¹, 392.¹, 626. un 630. pantā.¹⁰

Mēģinājumi Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas kārtībā skatāmos jautājumus ietilpināt Direktīvas Nr. 2014/42/ES piemērošanas jomā turpinājušies arī pēc direktīvas transponēšanas termiņa beigām. Spilgts apliecinājums tam ir tiesībsarga ziņojumā norādītais, ka 2020. gada nogalē jautājums par “Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atbilstību Direktīvai 2014/42/ES ir

¹⁰ Grozījumi Kriminālprocesa likumā, Nr. 90/TA-1094 (2016). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS12/SoeimaLIVS12.nsf/0/AB2871419A747C7FC2258011002DD2FA?OpenDocument> [aplūkots 06.10.2024.].

⁹ Turpat, para. 90.

ticis skatīts Tieslietu ministrijas pastāvīgās Kriminālprocesa likuma darba grupā” un ka “darba grupa nolēma, ka par konfiskācijas rīkojumu Direktīvas 2014/42/ES izpratnē ir jāuzskata ne tikai tāds lēmums, ar kuru manta ir konfiscēta, bet arī lēmums, ar kuru pirmās instances tiesa lemj izbeigt procesu. Līdz ar to tika nolemts, ka Kriminālprocesa likuma regulējums atbilst Direktīvas 2014/42/ES prasībām un nav nepieciešams veikt grozījumus Kriminālprocesa likumā”.¹¹

Eiropas Savienības direktīvu transponēšana nacionālajās tiesībās ir process, kas prasa skrupulozu izpratni par pārņemamā regulējuma atbilstošu ieviešanu nacionālajās tiesību normās. Regulāru uzraudzību pār to, kā dalībvalstis šīs vienotās prasības izpratušas un ieviesušas, īsteno Eiropas Komisija. Vērtējot Eiropas Savienības tiesību aktu ieviešanas kvalitāti, dažādos viedokļos tiek izmantots *gold-plating* jēdziens, kas raksturo tendenci aizbildināties ar direktīvas transponēšanu, lai pārskatītu nacionālos tiesību aktus un tādējādi ierobežotu individuālo tiesību apjomu kādās konkrētās tiesību jomās.¹² Vairoties no galīgo secinājumu paušanas, šis Tiesas spriedums būtu jātulko kā laipns pamudinājums apdomāt Eiropas Savienības tiesību līdzšinējās transponēšanas kvalitāti nacionālajās tiesībās un vairīties no nepamatotu atsauču izdarīšanas uz attiecīgajiem aktiem tur, kur tas it nemaz nav iederīgi.

Tādējādi 2024. gada 4. oktobra spriedums zināmā mērā viesis skaidrību par iespējām attiecināt minētās direktīvas regulējumu uz procesa par noziedzīgi iegūtu mantu norisi. Vienlaikus tas tomēr rada vietu ne sevišķi glaimojošam konstatējumam, ka visus līdzšinējos

gadus, ar mainīgām sekmēm raugoties pārlicināt procesa virzītājus un tiesas par sevišķā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējuma diskutablajiem trūkumiem, gan tiesību normu piemērotāji, gan praktizējoši advokāti, gan šo normu adresāti dziļi maldījušies par konkrētā regulējuma “atbilstību” Eiropas Savienības tiesību normām.

Šis Tiesas spriedums būtu jātulko kā laipns pamudinājums apdomāt Eiropas Savienības tiesību līdzšinējās transponēšanas kvalitāti nacionālajās tiesībās.

Jebkurā gadījumā – lielākais vairums šobrīd izskatīšanā esošo lietu nepārprotami tiek konfrontētas ar Tiesas spriedumā izteikto atziņu sekām, tas ir, Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa nepārprotami neatbilst vismaz tām tiesiskajām garantijām, kas noteiktas tā dēvētajās procesuālajās direktīvās. Citiem vārdiem, autori uzdrīkstētos apgalvot, ka Latvijā iedibinātais regulējums, kas saistīts ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu norisi, vismaz pirmšķietami neatbilst nedz 2012. gada 22. maija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2012/13/ES par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā, nedz 2016. gada 9. marta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai (ES) 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā.

Bet, ja vēl konkrētāk, tad mantas konfiskācija Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas kārtībā bez predikatīvā noziedzīgā nodarījuma konstatēšanas ārpus saprātīgām šaubām (pat ievērojot to, ka nav nepieciešams konstatēt konkrēti to, no kura predikatīvā noziedzīgā nodarījuma manta iegūta) ir antikonstitucionāla.

11 2021. gada 6. aprīļa atzinums pārbaudes lietā Nr. 2020-40-4AD. Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2022/11/atzinums-parbaudes-lieta-2020-40-4ad.pdf> [aplūkots 06.10.2024.].

12 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Eiropas Komisijas paziņojums “Rezultātu Eiropa – Kopienas tiesību aktu piemērošana”, COM(2007) 502 galīgā redakcija. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2008.204.01.0009.01.LAV&toc=OJ%3AC%3A2008%3A204%3ATOC [aplūkots 06.10.2024.].

Šeit vietā atgādināt, ka Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa šajā likumā bija iestrādāta un stājās spēkā jau tā pamatredakcijā tālajā 2005. gada 1. oktobrī. Ilustrējot šī sevišķā procesa veida praktisko nepieciešamību un īsteno piemērošanas mērķi, zinātniskajā literatūrā norādīts šāds piemērs – “atverot cauri Latvijai tranzītā vesto konteineru, tā pavaddokumentos norādītā prece (piem., tualetes papīrs) nesakrīt ar konteinerā konstatēto (cigaretēs), vai arī – vestajā kokmateriālu kravā baļķos ierīkotajos slēņos ir atrasta kontrabandas prece. Autovadītājs patiešām varētu nezināt šo dokumentu un preču nesakrītību vai “pildīto baļķu” esamību. Turklāt izmeklēšana šādos gadījumos bieži noskaidro tikai fiktīvu firmu esamību. Taču pierādījumu kopums neļauj šaubīties, ka konkrētajai mantai ir noziedzīga izcelsme”.¹³ Šobrīd un arī it sevišķi pēdējās piecgades laikā tiesai nodoto sevišķo procesu par noziedzīgi iegūtu mantu faktiskie apstākļi un to juridiskais novērtējums diametrāli atšķiras no tamlīdzīgām situācijām, kad patiešām varētu būt konstatējami objektīvi apstākļi, kas liegtu saprātīgā laika posmā nodot krimināllietu iztiesāšanai pēc būtības.

Tādējādi, kā pamatoti uzsvērts tiesību literatūrā, Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa reglamentētā sevišķā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu patiesais piemērošanas mērķis gan ir cits, proti, apstākļi, ka drīz beigsies personas īpašuma tiesību ierobežošanas termiņi,¹⁴ kas attiecīgi varētu apgrūtināt mantisko jautājumu izlemšanu vēlāk kriminālprocesa gaitā

gadījumos, ja kriminālprocess vispār tiek turpināts pēc mantas konfiskācijas. Jāpiebilst, ka uz Latvijā iedibinātā konfiskācijas procesa īsteno mērķi – ātru mantas konfiskāciju – uzmanību vērsa arī Tiesa savā spriedumā, atzīmējot, ka Direktīvas Nr. 2014/42/ES piemērošanas mērķis nav tāds, kā to paredz Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa, proti, “ātri panākt konfiskāciju, bet kura mērķis nav noziedzīga nodarījuma fakta konstatēšana”.¹⁵

Mantas konfiskācija
Kriminālprocesa likuma
59. nodaļas kārtībā bez
predikatīvā noziedzīgā
nodarījuma konstatēšanas
ārpus saprātīgām šaubām
ir antikonstitucionāla.

Noslēdzot lakonisko ieskatu 2024. gada 4. oktobra sprieduma būtībā, vienlaikus jācer, ka tajā paustās tēzes raisīs plašākas diskusijas un vērtējumus par sevišķā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atbilstību individuālo pamattiesību nodrošinājumam, kas nostiprināts gan pamatlikumā, gan kriminālprocesuālajās normās. Domājams, ka demokrātiskas un tiesiskas valsts kriminālprocesuālajā sistēmā ātruma un procesuālās ekonomijas interesēm būtu jāpiekāpjas indivīda tiesību garantiju priekšā, sniedzot atbilstošu izvērtējumu gan par tiesību uz īpašumu ierobežošanas pieļaujamību, gan tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanas būtiskajiem defektiem, kas, autoru ieskatā, vērojami mantas konfiskācijas procesos un kas pamatoti izvirzīti kā galvenie izvērtējuma punkti patlaban Satversmes tiesas vērtējumam nodotajās lietās. ■

13 Kūtris G. Process par noziedzīgi iegūtu mantu: tiesiskais regulējums Eiropā un problemātika. Grām.: Tiesību harmonizācija Baltijas jūras reģionā pēc ES paplašināšanās. 2007. gada starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 203. lpp.

14 Sal.: Berezins A. Process par noziedzīgi iegūtu mantu: sevišķs process vai atsevišķs jautājums. Jurista Vārds, 2014. gada 15. aprīlis, Nr. 15 (817), 24.–28. lpp.; Kolomijceva J. Piezīmes par E. Rusanova rakstu “Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā”, 08.01.2016. Pieejams: <https://juristavards.lv/eseja/267893-piezimes-par-erusanova-rakstu-procesa-par-noziedzīgi-iegutu-mantu-regulejums-kriminalprocesa-likuma/> [skatīts 06.10.2024.].

15 Tiesas pirmās palātas 2024. gada 4. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, para. 88.